

i historien, förlora hela sitt intresse i Poëmet, der sångerna äro utan inbördes förbindelse, och en mängd saker sammanhopade, utan att vara nödige, och ofta utan att stå i sammanhang med hufvud-actionen. — I första sången belägra Lombarderna Spoletto, understödde af Grekiska hjälptroppar; Staden intages, härjas och sköflas. Äfven de heligaste ställen och ting blifva icke skonade, och Biskopen af Spoletto, en vördnadsvärd gubbe, som söker att hindra dessa grulligheter, mördas vid foten af altaret. — Af denna början och poëmets plan väntar man att scenen skall blifva Italien; men häri är man bedragen. I andra Sången är man i Paris, der Carl förskjutit sin Gemål och öfverlemnadt sig åt brottsliga kärleks-äfventyr. Roland vill med våld tvinga honom att återtaga sin Gemål, och skulle i hettan dödat Konungen, om man icke hejdat honom, en omständighet som var högst nödig om Poëmet skulle fortfara. I de följande Sångerna är skalden i Spanien, i Himmelen, i Afgrunden, i Skärselden, men aldrig i Italien, och han tyckes hafva glömt både Lombarderna och Påven. Först i Tionde Sången göras några fredsförslag, hvilka förkastas af Didier, Lombardernas Konung. Carl föresätter sig väl nu att passera Alperna, men han strider emedlertid, dels personligen, dels genom sina generaler, i Sachsen, i Bayern och många andra ställen i Tyskland, i Spanien, Gascogne och Aquitanien. Ändtligen blir läsaren, i Tjugonde Sången, förd til Italien och får der afbida det efterlängtade slutet af Poëmet.

Men största felet ligger ändå icke i Planen eller i framställningen af händelserna, det ligger i stilen, hvilken alltid utgör det hufvudsakliga i ett Poem. Se-här till exempel huru han målar ogudaktiga bröders straff i Afgrunden.

Ici rugit Caïn les cheveux hérissés

Et portant sur son front la marque sanguinaire

"Caïn, Caïn, réponds: qu'as-tu fait de ton frère?

A cette voix du ciel tous les sens sont glacés;

Caïn croit voir Abel éclatant de lumière;

Et d'un bras téméraire

Il ose encor frapper l'objet de son courroux;

Mais l'ombre glorieuse échappant à ses coups,

Redouble dans son coeur les tourmens de l'envie...

— — — — —

L'assassin de Rémus gemit près de Caïn etc.

Bland ogudaktiga bröder glömmar Lucien icke sin egen, och skickar honom med hela sitt hof till afgrunden. Ty man kan icke misstaga sig på tillämpningen af följande verser, som likväl icke äro bättre än de förra.

Ceux dont l'orgueil funeste

Par d'injustes combats trouble les nations,

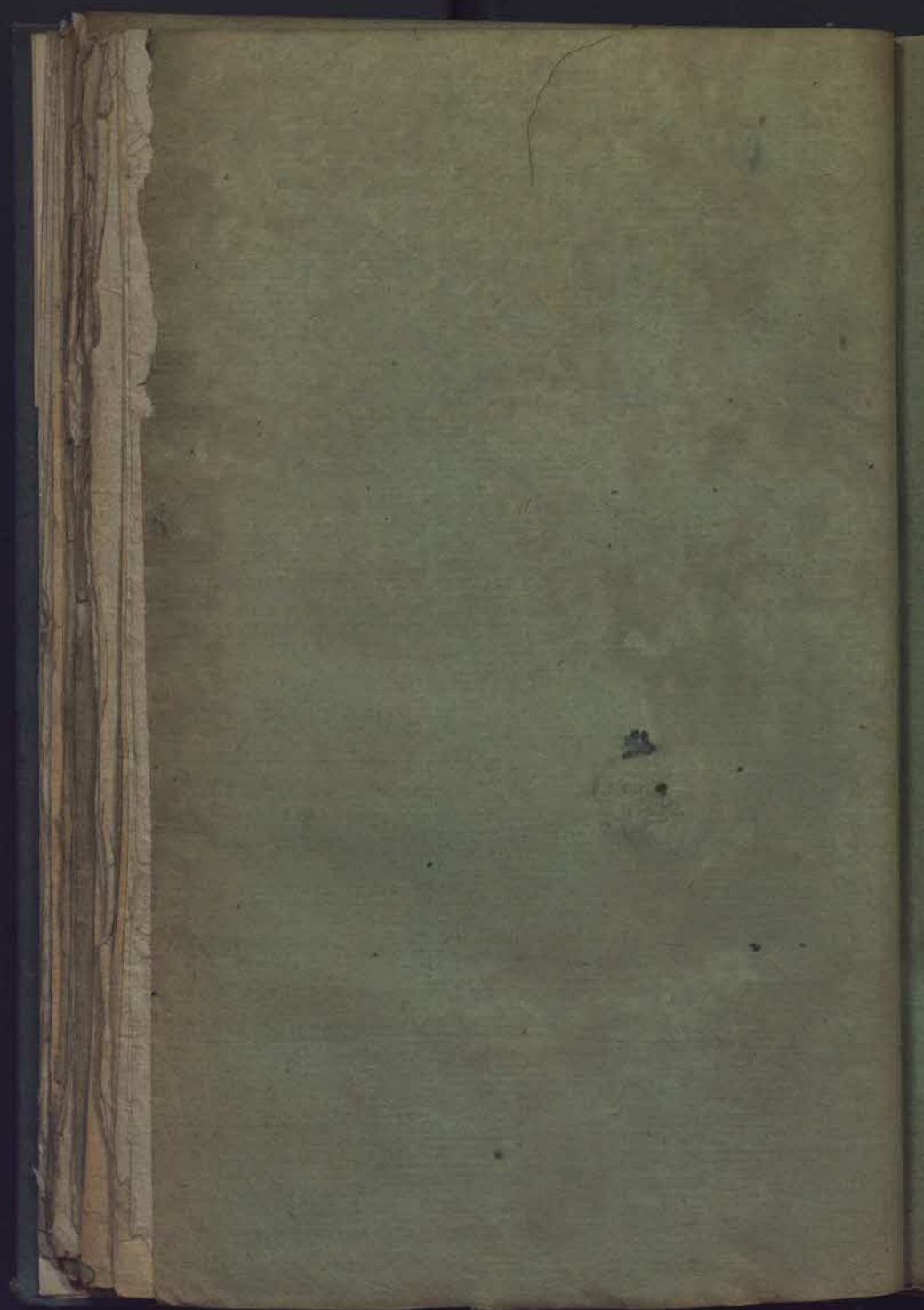
Ht tous leurs vils flatteurs, artisans de poisons,

Gemissent péle-mêle au fond du gouffre immonde,

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 6.

STOCKHOLM,
ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

En Littisk Bonde.

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder:

Den 22 Februari 1815.

Hur länge, utan tröst, skall menskligheten lida?

O X E N S T I E R N A .

De foröna och nuvarande Letterna.

Det gifves Nationer hvilka man föraktar när man läser deras äldre historia, det gifves andra hvilka man måste ömka. Till de sednare höra, kanske mer än något annat folk, de olyckliga invånarne i Liffland, Kurland och Semgallen, som i historien bära namn af Letter.

Letterna, ehuru föga kände af det öfriga Europa, ända till slutet af tolfte seklet, hade genom egna krafter förvärfvat sig en nationalbildning, som vid denna tiden kunde jemföras med Greklands, då det frambragte sina störste män. Deras land var indeldt i särskilda stater, efter de gränсор Naturen för hvar och en bestämt, äfven enskilda tyister mellan dessa små stater föreföllo; men de hade alla en gemensam helgedom, gemensamma Gudar och prester; de erkände hyarandra inbördes för bröder och

våpnade sig till hvarandras försvar emot främmande fiender.

Hvar hufvader hade oinskränkt vælde öfver sin hustru och sina barn, endast i anseende till det förhållande hvori han råkade med de andra familjerna underkastade han sig Regentens dom. Denne bodde i en med vallar och häckar försedd borg, som låg vid en ström eller på ett berg; han var Domare i fredstider, och Anförare i krig om han dertill ansågs nog tapper. Men för att utöfva sitt Domare-embete måste han församla de äldsta hufväderna, och för att besluta öfver krig eller fred sammankalla allt folket, hvilket skedde genom eld, som upptändes på en kulle. Verkställande makten tillhörde endast Regenten; han utnämde fullmäktige, som i Nationens namn bytte spjut med fienden, då fred skulle slutas; och då folkets vilja var krig, utsökte han, af de stridbara, dem, som skulle följa honom i striden. Han var likväl icke bestämd anförare innan Hären valt honom dertill och lofvat honom trohet och lydning, hvilket skedde derigenom att man lade handen på sin böjda nacke. Med fälttåget upphörde hans befäl, men en anförare som flera gånger fört sitt folk till segren, bibehöll alltid dess tillgifvenhet. — De fallnas bragder förvarades genom folksånger, och om nätterna, vid månskenet, besökte man deras grifter för att välsigna deras minnen.

Dessa sånger tyckas röja att Letterna hvarken kände vettenskaper eller bestämda Lagar; Sjelfva deras religion synes ej hafva haft nå-

gon viss form. Men ett godt förnuft och en utmärkt skarpsinnighet hade fört dem till en hög grad af Naturbildning. De trodde att det minsta så väl som det största hade sin egen Gudomlighet, hvilken man måste ära; de trodde sjärens odödlighet, men utan att vilja bestämma dess kommande tillstånd; de trodde att man måste göra det rätta för att behaga Gudarne, men lemnade åt hvar och ens känsla att finna hvarti det rätta bestod.

Letterna ansågo Gudomligheten allt för hög att kunna inneslutas i någon boning, de dyrkade den öfverallt der de funno spår af dess tillvaro och makt. Åskans Gud under Ekar som voro träffade af ljungelden, Skogsguden i lundar, Hafsguden på stranden, Sädens Beskyddare på de åkrar der de insamlat hans välsignelser. Hvar husfader var prest vid dessa tillfällen. De förnämsta Gudarne hade emedeltid vissa platsar der de betjenades af särskilda personer, som voro indelta i flera klasser. De förnämsta kallades *Waidelotter* och *Sigonotter*, de utgjorde ett slags orden, som bestod af både karlar och fruntimmer. Lihgussoner och Tillussoner kallades ett slags Under-prester, som tillika voro deras Barder; de förre sjöngo glädje och de sednare sorgesånger.

En af deras heliga platsar var i Romnove. Der stod en Ek som hade 12 fots diameter och säges hafva bibehållit sin grönska hela vintren. Den var på något afstånd omgifven af åttadubbla Tapeter, och den krets, som derigenom uppkom, vågade icke ens presterna, eller deras öf-

verhufvud Kriven, beträda oftare än då deras Gudstjenst skulle begås. Inom denna krets skedde offren. De oinvigdas ögon vågade aldrig tränga dit in, och endast under vissa högtidliga månljusa nätter sänktes den fruktansvärda skiljemuren emellan folket och dess Gudar.

Kriven bodde i Romuove i den heliga lunden. Hans anseende erkändes af alla höfdingar ibland Letterna, och det tillhörde honom att efterse huru de utöfvade sitt embete. Hans göromål var att bedja Gudarne för folket och förkunna deras vilja. Vid det sednare tillfället upplyftade presterna honom på ett slags hög ställning eller bål, der han tillbragte någon stund i bön och betraktelser; han kungjorde, sedan sin uppenbarelse för Presterna, som meddelade den åt folket. Man begärde alltid hans råd då ett national-krig var beslutit, emedan han afgjorde om det var rättvist, och bestämde dess utgång, sedan han derom rådfrågat Oraklet, hvilket isynnerhet var ett helgadt Sto, af hvars framträdande med högra eller venstra foten man dömde om en sak skulle utföras eller icke. Men för sitt yfrande erhöll Kriven, efter slutadt fälttåg, tredjedelen af bytet.

Då Kriven dog tycktes hela Nationen vara förlamad. Ingenting fick företagas innan Waidelotterna, efter tre dagars fasta och högtideliga offer, utvalt hans efterträdare och framställt honom för folket. Om han blef för gammal att längre med värdighet förestå sitt embete, besteg han det bål hvarifrån han var van att förkunna Odets beslut, förmanade folket till lyd-

nad mot Gudarna, förklarade sig vilja gå bort att närmare bedja dem om välsignelse för sina barn, och utnämde sin efterträdare. — Bålet antändes och Hierarkens bana var slutad.

De fordna Letterna voro långa, med stark kroppsbyggnad, rödbrun hy, blå ögon, rakt brunt hår, som hängde kring skuldrorna, och långt skägg. Om någon afskar skägget ansågs han såsom ärelös och vågade icke visa sig i deras sammankomster.

Enstaka hyddor i skogarne utgjorde Letternas boningar, och kring dem såg man väl häfdade åkrar. I beteshagarna funnos talrika hjordar, och ehuru idoghet icke var deras hufvuddygde voro de rike nog att kunna köpa hvad som felade dem, eller hvad de räknade ibland sina behof. Af det lin de sådde, eller af den ull de samlade från sina hjordar, tillverkades kläder för dem sjelfva, deras hustrur och döttrar. Båda könen nyttjade om vintren vida pelssar och om sommaren en trångare dräkt, af linne eller ull, hvilken med en gördel sammandrogs öfver höfterna. Skor flätade de af vidjeqvistar, och fästade dem med band. Hustrurna buro mössor af linne, flickorna långa hårflätor samt brokiga kransar af ull, och små klockor vid Gördeln. Äfven unga hustrur måste behålla kransen tills en sons födsel gifvit dem rätt att antaga mössan; de igenkändes endast på sitt korrtare hår och de felande klockorna. Barnen gingo nakna, både sommar och vinter, ända till manbarhets-åren. På en så härdad uppfostran följde en arbetsam lefnad.

Karlarna skötte åkern, fiskade och jagade. Hustrurna, flickorna och barnen vaktade hjordarna, skötte bi-afveln och tillredde mat och kläder. En allmän verksamhet åstadkom en allmän hälsa.

Skönast visar sig deras uppförande sins emellan. De hade inga fattiga, som icke understöddes af de rika. Inga tiggare; ty den som ingenting ägde var välkommen öfver allt. Var någon utan hästar eller hjordar behöfde han endast anlita den närmaste välmående grannen, och strax fick han låna ett Sto, en Ko, och några Tackor, hvilka icke behöfde aft återställas innan de tre gånger gifvit afvel. Den som ej hade någon åker sökte sig ut ett tjenligt stycke i skogen, och förvandlade det till ett fält, hvilket blef ansedt som hans heligaste tillhörighet, äfven af den vid hvars hydda det kanske låg. Alla ställen voro öppna emedan man var säker att ingen tog hvad han kunde få, så snart han endast begärde det.

Hvem som inträdde i en lettisk hydda var der välkommen. Matmodren beredde för honom ett säte och tillagade en måltid, Husfadren räckte honom mjöd och drack hans vänskaps-skål. Ingen frågade hvarifrån han kom, hvem han var, hvart han ämnade sig. Men ville främlingen yppa sitt behof var han säker att finna deltagande och all den hjälp han kunde begära. Man herbergerade honom så länge förrådet räckte till, sedan förde värden sjelf honom till nästa boning, der ett lika bemötande väntade honom. Blef han på något ställe förelämpad, än-

såg den första världen, den andra, o. s. v. för en helig pligt att skydda, skaffa ersättning eller hämnna honom.

Sådane voro Letterna. Till hvilken höjd skulle detta folk icke kunnat upplyfta sig om gynnande omständigheter befordrat utvecklingen af deras själs-krafter! och huru djupt hafva de icke sjunkit under ett förtryck, som efter sekler ännu icke upphört! Det öde som förstörde deras frihet var rysligt, men historien har flere händelser af detta slag att uppvisa.

* Några handelsfartyg från Bremen, troligen ämnade till Wisby, men väderdrifna och skadade af storm, nalkades, år 1158, Lifflands då okände kuster, vid mynningen af en kask, ännu obefaren el: (Düna). Besättningarna landstego, och snart sågo de sig omringade af menniskor hvilkas vilda uppsyn, manlighet och styrka förfärade dem. Men detta folk hade bortlagt sina vapen, hvilka de icke trodde sig behöfva emot olycklige, som anropade deras medlidande. Letterna förskaffade främlingarna allt hvad de sjelfva hade att gifva, de födde dem, hjälpte till att iståndsätta deras skepp, och i sin enfald anmodade dem att snart återkomma.

De återkommo också, men icke som fredliga handlande utan som röfvare. De härjade Letternas åkerfält och bortförde deras hjordar. Letterna kämpade som hjeltar för sin frihet, men mer och mer ökades antalet af deras förtryckare. Samma svärmeri, som i södra Europa förmådde så många tusende menniskor att taga till vapen emot det heliga landets inkräkta-

re, uppeldade norra Tysklands krigiske ädlingar att anfalla de nordliga trakter der kristendomen ännu var okänd. Likväl var det icke kristna lärans införande, som ensamt låg dem om hjertat, denna lära, predikad med mildhet, skulle lätt kunnat utspridas bland ett sedligt folk, deras nit att omvända var förenad med begäret att underkufva, och Letterna måste försvara sin tro för att försvara sin frihet. Slutligen vunno de främmande röfrarne genom tvedrägt, hvad deras tapperhet icke kunnat verkställa. Sedan de förmått en del af Letterna att antaga kristendomen, betjente de sig af dessa för att mörda eller släpa de motsträfviga till dopet; och sedan hela landet, fuktadt af tårar och blod, låg vanmäktigt, delade segervinnarne det emellan sig. Fåfångt sökte de olycklige Letterna åtskilliga gånger, i de tvenne följande sekterna, att afskudda de bojer, som så hårdt tryckte dem: hvart försök tjenade endast att störta dem i ett djupare elände; de måste slutligen, under hunger och nöd, icke endast lemna sitt land åt främlingar, utan sjelfva blifva sina förtryckares egendom och odla deras jord, utan rätt att knota om de sågo sina hustrur och döttrar våldföras, utan rätt till försvar om de sjelfva släpades till döden på en vink af sina tyranner.

Flera gånger ombytte Letterna herrar, utan att deras öde likväl härigenom förändrades. Emot slutet af sextonde seklet afträddes Liffland till Polen, som åter förlorade det till Sverige. Nu visade sig ändteligen en strimma af

lyckligare dagar för detta lands förtryckta menighet, och den första rättighet, som meddelades Letten, var, att icke blifva dödad på egendomsherrens befallning, och att på öppet torg våga sälja öfverflödet af sina producter.

Den Konung hvars storhet så ofta blifvit bestridd, under det olika systemer varit rådande, men hvars ära alltid frambrutit med förnyad glans, Gustaf Adolf åtog sig de olycklige Letternas sak, och hans omsorg för dem, ehuru minst känd, är icke minst hedrande för hans hjerta. Han förordnade att böndernas söner skulle lika så väl som adelns emottagas vid lärosätet i Riga och der njuta undervisning; han bekräftade och utvidgade de Lifländske Letternas nyss förut erhållne rättighet att sälja sina varor på torgen; han förordnade att bönderna endast skulle kunna dömas vid allmänna domstolar, och gaf dem den ännu större förmånen: att vid samma domstolar kunna klaga öfver all misshandling.

Men hjelten dog innan han fullbordat sitt stora verk, och ehuru lagarne förblefvo i bokstafven förlorades de snart i verkställigheten. Först efter ett halft sekel ville Carl XI fullfölja Gustaf Adolfs plan, och för att gifva Lifländska adeln ett efterdöme, gaf han de lifegne, som tillhörde Krono-godsen, en konstitution, som gjorde dem nästan fullkomligt fria. Detta exempel blef likväl utan efterföljd, och äfven Carl dog för tidigt ifrån sina förträffliga planer.

Ända till Catharina II gjordes nästan intet för Letterna, och äfven hon fann icke tjenligt att stöta den mäktiga Litländska Adeln. Men ibland dess egna medlemmar uppsteg en ädel försvarare för Allmogen; hans namn var *Carl Fredrik Schoultz von Ascheraden*. Han lät först för sina egna gods utgifva en Lettisk Lagbok, hvori stadgades: att en bonde ägde full rätt till hvad han ärfde eller förvärfde, han sjelf afsade sig den makten att kunna sälja eller bortskänka sina underhåvande och lemnade dem besittnings-rätten på deras hemman så länge de fullgjorde vissa töreskrifna skyldigheter. Men förgäfves sökte han öfvertala den öfriga Adeln att på sina gods införa sanma författningar; den förklarade sig häfligt emot honom, och han kunde icke ens på sin Lagbok erhålla en autorisation, som gjorde den gällande efter hans död. Hans författningar blefvo icke heller bestående längre än han lefde, och hans arvingar straffade grulligt de bönder, som sedan vågade åberopa de rättigheter han gifvit dem.

Men denne ädle mans företag bar likväl öväntade frukter; det gaf Ryska Regeringen tillfälle att förmå egendoms-herrarne till vissa eftergifter i sina gamla privilegier, och hvad som var ännu mer, det gaf en väckelse åt allmänna opinionen, som förut tegat vid de Lifegnas förtryck. De starkaste skrifter hafva i sjelfva Ryssland utkommit emot missbrukade rättigheter, och fruktan att utropas för tyrann har afhållit mången från vålds-gerningar. Likväl är för-

trycket endast mildradt, och den äran är kanske förbehållen den ädle Alexander, att, sedan han gifvit lugn åt Europa, återskänka mänskliga rättigheter åt slafven, som utom dem icke kan upplyftas till människovärde.

Att Letten är slaf röjes i hela hans utseende, och i hans krypande åtbörder. Så snart han blir varse herregården nalkas han med hatten i handen, han kysser husbondens råckskört, till och med hans fötter. Under denna ödnjukhet döljer han likväl ofta det bittraste hat; men viss att plikta för sin öppenhjertighet förstår han ganska väl att förställa sig, och van att misshandlas tror han allt hvad husbonden företager vara syftande att plåga honom; han misstror därför alla nya inrättningar, om deras välgörande afsigter voro än så tydliga. Han vet att hans herre kan behandla honom likasom ett djur, och huru skulle han då våga att vara människa.

Det nya Abdera.

Bland de många för oss okända stater finnes en, troligen i någon del af söderhafvet, hvars beskrifning en Engelsk sjöfarande Capt. Falstaff nyligen utgifvit, och hvilken han kallar det Nya Abdera. Han erkänner sjelf att detta ej är dess rätta namn, hvilket han finner för godt att dölja, likasom han ej vill uppgifva dess läge, emedan åtskilliga af dess Landsmän drifva der en fördelaktig handel. Han tror likväl att det namn

han lånat landet skall bättre än dess eget öfverensstämma med dess karakter.

Några skepp, uppfyllde af flycktingar, som under de sednare årens oroligheter ämnade flyta öfver från Europa till Amerika, blefvo drifna till dessa kuster. De funno der en gammal Koloni af Européer, som införlifvat sig med landets första inbyggare. Flycktingarne blefvo väl emottagne, stannade qvar, och införde hela den nyare tidens kultur och seder, tillika med dess dårskaper, ehuru de, isynnerhet i de sednare, ofta visa en originalitet, som utmärker dem framför sina stamfäder.

När ni kommer till Ny Abdera, säger Capt. Falstaff, tror ni er vara i Europa. Ni finner icke endast likhet i seder, i klädsel, i byggnad, i mat; Ni finner en blandning af flera europeiska språk, som sammansmält till ett. Vid Hofvet finner ni kabaler och intriger, i Umgänget förtal, dumhet och afund, hos de Stora ett djupt förakt för de lägre, och hos dessa sednare ett motsvarande hat till de stora; ni finner Befordringar utan förtjenster, Rang utan aktning; med ett ord, alldeles som i Europa.

Men det originala hos NyAbderiterna ligger deri, att de icke, som vi, fordra en viss aktning för sina dårskaper, de erkänna dem hos sig sjelfva, och dölja icke den fördel de draga deraf hos andra. Vi vilja följa vår Autor på en af sina promenader i Landets hufvudstad, för att närmare lära känna folkets lynne och karakter. Läsaren behagar erinra sig att det är Falstaff som talar.

”Det var ännu förmiddag, och sedan vi slutat den andra frukosten, ty i NyAbdera åter man frukost flera gånger hvar förmiddag, föreslog mig vän att vi skulle se repetitionen på den nya operan, hvartil alla billjetter för de tio första representationerna redan voro sålde. Vi gingo in, En del af andra Akten var förbi, och man började en duett, emellan den första sångaren och sångerskan, hvilken ansågs för ett musikaliskt mästerstycke. Emedan detta var allmänna rösten måste jag väl äfven finna det, men jag bemödade mig förgäfvat att urskilja hvad språk som sjöngs. Sluteligen frågade jag min ledsagare, och han svarade helt korrt: det är *Opera-språket*; ty han, så väl som de öfrige, hade då öronen spända på en passage, hvori sångerskan, efter att hafva genomlupit flera oktaver, lät höra en rad af toner, som icke mer liknade mennisko-röst och just derföre förtjuste alla åhörarne. Som akten i det samma slutade fick han likväl snart tid att besvara min fråga. Vi hade förr, sade han, operor af samma slag som edra, och äfven af edra bästa; men det blef en mod hos de sjungande att aldrig låta orden höras, och derföre uppfann ett af våra genier att sammansätta operor *utan ord*. Detta har lyckats öfver all förmodan. Poeterne behöfvas nu alldeles icke; de sjungande slippa att lära sig något utan till, och hvad som är ännu mer, de förskonas för den dubbla mödan att först begripa orden, och sedan förena deras mening med musikens, hvilket merendels var det svåraste. Kompositören har tillfälle att hvar han

behagar lägga de skönade rulader, och man har redan hunnit så långt att vi hafva arier, som alldeles icke bestå af annat. Publiken, som redan var van att icke förstå hvad som söngs, finner sig rätt väl dervid, och de modernaste kännare äro hänryckte, isynnerhet om sångaren kan stiga några toner öfver de gränser Naturen satt för hans röst. — Ballettens början afbröt samtalet, och emedan min ledsagare blef underrättad att den första dansösen icke der skulle visa sig, föreslog han att gå ut. Jag var ganska nöjd dermed, och frågade honom om man ej spelade Tragedier och Komedier? Förr svarade han, uppfördes här både Racine's, Corneille's och Moliere's stycken; men på några år har man icke gifvit annat än melodramer. Orsaken härtill kan ni lätt finna då jag säger er, att de goda Aktörer och Aktriser, som vi hafva haft, äro till större delen icke mer, och man har icke gjort sig möda att bilda andra till deras efterträdare. Det fordras, som ni vet, en vida större talang att föreställa personer ur allmänna lefvernet, att med sanning och natur uttrycka passionernas strid, emot hvad det behöfs att vråla i en melodram och anställa buffonerier. För öfrigt har man der icke så mycket behof af Aktörer, ty man har börjat remplacera dem med djur. Hästar och hundar äro vanliga hos er i Europa, men vi hafva drifvit den teatraliska effekten ännu högre; vi framföra Kattor, Apor, Björnar, Åsnor, Lejon, och allt hvad fyrfotadt vi kunna skaffa oss, antingen lefvande eller åtminstone skinnat af. Edra spektak-

ler äro dessutom småsaker emot våra; hos er ser man endast dem som dö för dolkar, förgift eller falla i träffningar; hos oss anställas ordentliga exekutioner på teatern, och dessa äro icke de som minst locka åskådarne. Man ropar väl att den allmänna smaken härigenom förderfvas, men hvad skyldighet har en teaterdirektion att vårda allmänna smaken? det värsta är att publiken, som härigenom vänjes att endast förnöja ögonen, fordrar beständigt nya ombyten, hvilket slutligen torde bli omöjligt; vi få likväl ifrån Europa årligen en tillräcklig mängd af nya skådespel, och man kunde med fördel upptaga några af de gamla, som hvilat några decennier; men det skall i Europa vara ett särdeles missöde, att, vid öfversättning af andra nationers teater-pjeser, valet merendels faller på de minst tjenliga och att vid upptagandet af gamla pjeser, de goda sällan förekomma; därför har man hos oss nyligen infört den seden, att genom lottning bestämma hvad som skall spelas, och det har sedermera verkligen inträffat att repertoiren blifvit bättre, åtminstone kan man icke mer förebrå Direktionen om den skulle vara dålig.

Jag frågade min ledsagare, i anledning här-af, om de sköna konsternas tillstånd i allmänhet. Hvad musiken angår, svarade han, bör ni kunna döma derom af hvad ni hört; för de öfriga finnes ett Institut, som också haft sin lysande period, men som skulle visserligen alldeles gått under, om några kloka hufvuden icke förstått att omskapa hela inrättningen efter den

rådande smaken. Vi hafva icke långt dit, tillade han, och det är just nu tiden att bese arbets-salarne, ty kanske äro några goda arbeten redan i afton icke mer. Den sista mening kunde jag icke begripa, men han försäkrade leende, att jag snart skulle erhålla tillräcklig upplysning, och jag följde honom. (Fortsätt. c. a. g.)

Nya Franska Moder.

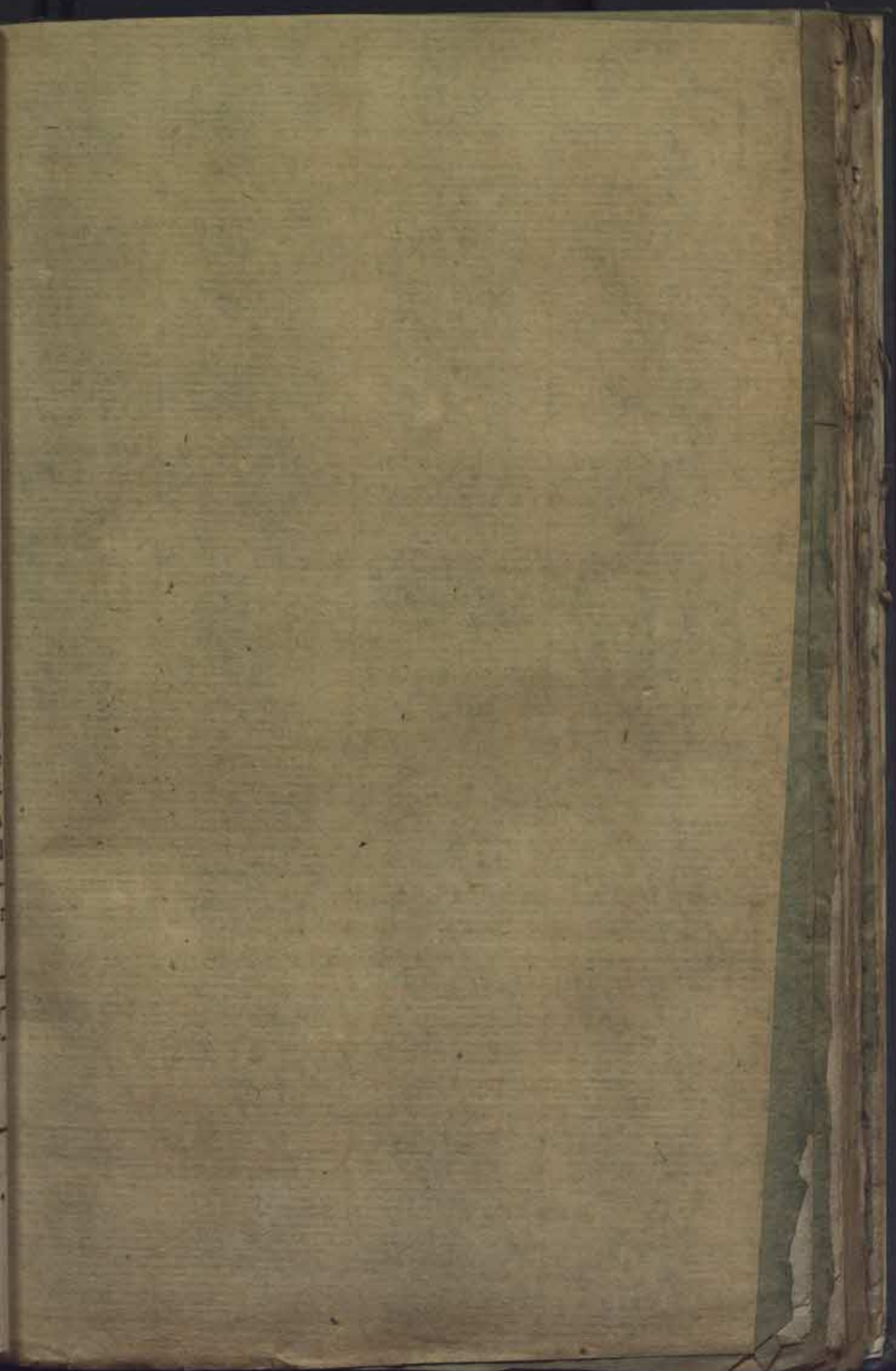
Artificiella blommor hafva ifrån årets början kommit mer än nånsin i bruk. Öfver allt ser man unga damer prydde dermed, och många föredraga dem framför plymer. Men de nyttjas icke endast på hufvudet, utan äfven i guirlander på klädningar af krusflor och muslin.

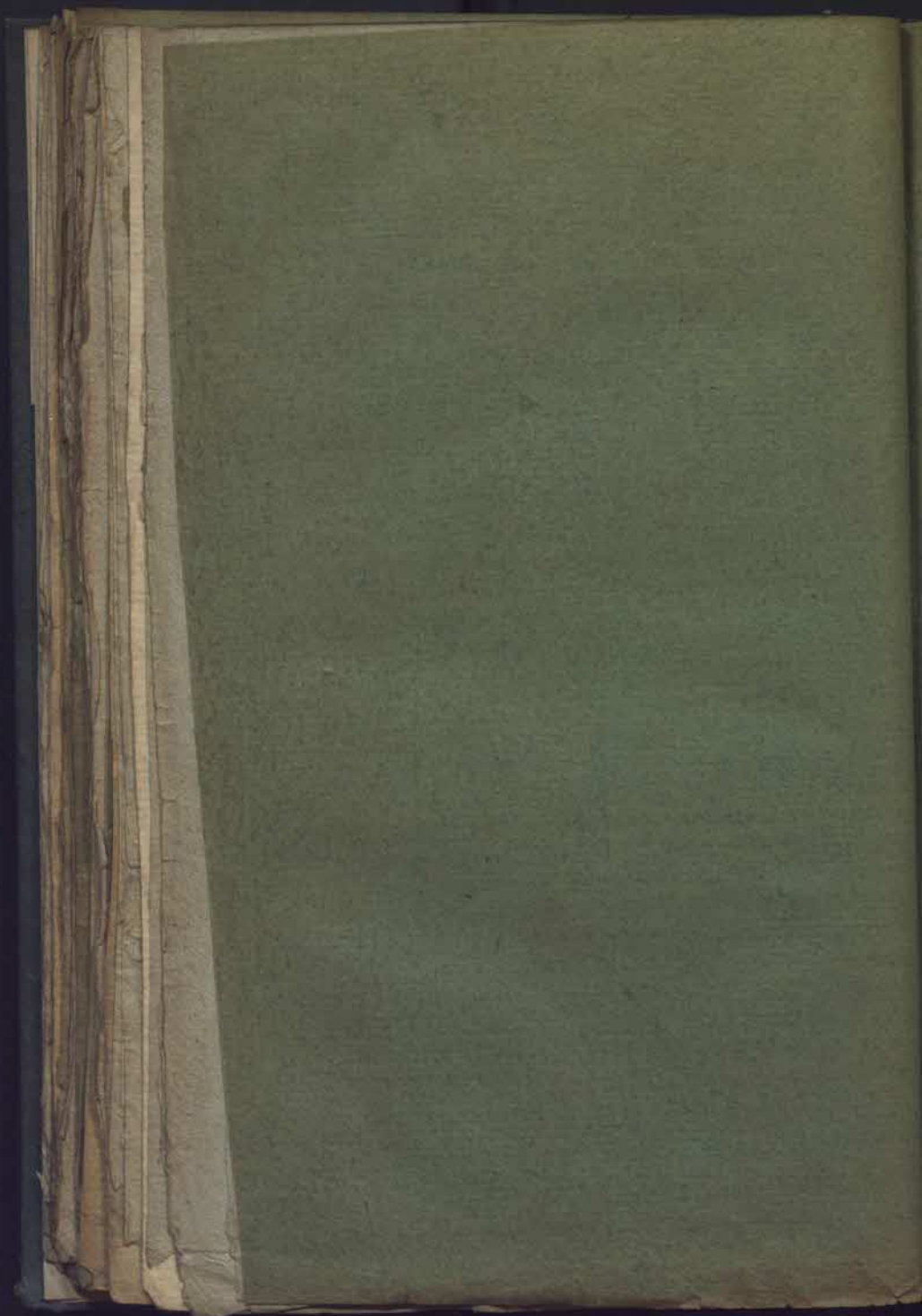
En af de nyaste prydnader på hvita eller rosenröda sammetshattar, som nu äro mycket vanliga, är ett slags fläta af en tums bredd. Den ljenar gemenligen till garnityr olvantill. Svarta sammets Cornetter äro ännu icke aflagde, de garneras alltid med hvit tyll, som lägges i stora veck. Några svarta sammetshattar fordras med rosenrött, och man nyttjar äfven hakband af samma färg. Några bruka Merinosklädningar med breda band af satin. Bal-klädningar garneras med bouillonés af tyll.

Fordom förstod man icke att nyttja pelsverk; man visade det; nu synes icke det minsta hår mer än i kanten nertill, och på ärmarna, samt på kragen.

Capuchonger äro, i år, ej i mod.

STOCKHOLM,
ELMÉN och GRANBERGS Tryckeri, 1815

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 7

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

JOURNAL

OF THE

STORY OF THE

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 1 Mars 1815.

O, Sons of earth! attempt ye still to rise,
 By mountains pil'd on mountains, to the skies?
 Heaven still with laughter the vain toil surveys,
 And buries madmen in the heaps they raise.

P O P E.

*Hvitlöks-Klyftan.**Eller stora händelser genom små orsaker.*

Det är icke människans vishet som bestämmer världens öden. Vid åsynen af dessa hastiga framgångar, af dessa krossande olyckor; då nationerna släpas till slaktfältet, då throner falla, då nya riket uppstiga från deras ruiner, då allt är förvirradt i det närvarande och mörkt i det tillkommande: då äro verkningarne kända, men orsakerna okända; man söker dem i Konungarnas politik, i armeernas styrka, i Fältherrarnes snille; och man glömmar, som Pascal

e) Denna Anekdot, som är tagen utur Franska Tidningen La Quotidienne, för den 7 Januari 1815, försäkras der att vara autentik.

säger, att ett sandkorn i en stackars dödligs njurar, kan förstöra eller frälsa det största rike.

Stora hvälfningar bero ofta på småsaker. En tysk munk gör försök i alchymien och finner krutet: ifrån den tiden har en Thersit kunnat uträtta det samma som en Achill; styrkans trollkonst har fallit, taperhetens har försvagats, chevaleriets har försvunnit. Den upptäckten att magnetnålen visar åt norr, har öppnat alla vägar i Oceanen; nya verldar hafva blifvit kända, handelns rikedomar hafva utbredt lyxen och vällefnaden bland alla klasser af medborgare; anseende och myndighet äro icke mera bördens och rangens ensak, och man har sett en köpman i Florens sätta sig i bredd med Furstar, hans familj gifva två Drottningar åt Frankrike, en Påfve åt kristenheten, och sitt namn åt Frans den förstes och Carl den femtes tidevarf. Boktryckeri-konsten var redan uppfunnen och snart ombytte verlden utseende.

Tre besynnerliga orsaker hafva verkat de största revolutioner: en Alchymists ugn, en nål struken på en magnetsten, och figurer, på ett groft sätt utskurna i träd eller tenn. Uppfinnarne hafva träffat hvad de icke sökte, eller hafva åstadkommit följder, som de icke kunde vänta.

Menniskoförståndet i sitt högmod tror sig ofta vara det verkande då det endast är verktyget. Luther trodde sig, kan hända, född att göra stora förändringar i Kyrkan, men innan

den stora söndringen, som han verkställde, kunde beredas, måste en liten sak föregå hvilken han icke förutsåg. Om Leo X icke velat göra St. Peters Kyrka till det präktigaste tempel i världen, och för att insamla penningar dertill utskickat sina aflats-krämare, skulle Luther dött okänd i sitt Kloster. Michael Angelo's Döme har varit orsaken till långa borgerliga krig, hvari flera millioner kristna stupat, och uppbyggandet af en Kyrka i Rom har hotat den allmänna Kyrkan.

På detta sätt ser man i häfderna huru de största händelser ofta bero på små orsaker. Att en Drottning blef kär i en Frygisk herde började och fullbordade Trojas undergång: att Lucretia dödade sig grundlade Romerska republiken. En duell emellan två Baroner från Norrmandie var upphofvet till Konungarikena Neapel och Sicilien. Edward Bekännaren gjorde kyskhets löfte, och England blef inkräktadt af Norrmanderna. Ett par handskar, som Drottning Anna icke kunde få, och en skål vatten, som spilldes ut på en af hennes favoriters klädning, förändrade vapenlyckan i Europa och verkade Utrechtska freden.

Napoleon hade fattat den Europeiska Monarkiens regerings-tömmar, kanske mer genom sin djerfhed än genom sitt snille. Blind som Ödet, hvilket han kallade sin Far, fann han redan världen för trång för sin ärelystnad. Han förde det södliga Europa mot det norra; han är midt i Ryssland, ingenting tyckes kunna mot-

stå honom... En hastig vinter kullkastar alla hans förslag, två hundrade tusende krigare stupade af hunger och köld. Det minsta förutseende hade här förekommit de största olyckor. *Ödets son* förutsåg ingenting, likasom han trodt elementerna och Himmelen sjelf lydige hans vilja. Han flydde till sin hufvudstad: *Jag skall slå ner der som en bomb*, sade han: ljungelden hade redan slagit honom sjelf!

Uppeldad af motgångarne, ursinnig i faran, talar han endast om att straffa Konungarne. Han vill störta throner, förstöra städer och hämnas. Han uttömmar alla sina tillgångar, och blottställande allt på en gång, lemnar han befästade ställen försvarslösa, försvagar den Alpiska barrieren, öppnar den Pyreneiska, och lemnar sina vidsträckta gränсор utan befäckning, för att bibehålla Hamburg och Dantzic, för att på nytt öppna sig vägar till Berlin, Wien, och Moscou.

Han var i Dresden, och hans armé kunde ännu hålla världens öden i ovisshet. Bataljerna vid Lützen och Bantzen hade uppblåst hans höghod. Emedlertid röra sig Österrikes, Sveriges, Preussens och Rysslands härar i olika direktioner, de nalkas, och inneslutande honom i en cirkel, som hvar dag blir trångare, tyckas de vilja tillstänga för honom hemvägen. Bataljen vid Dresden vinnes, men den fördröjer utan att minska faran. De fiendtliga härarne befästa sig och komma närmare. Ett parti måste slutligen tagas. General Vandamme får order att med en ansenlig corps besätta Bömiska bergen.

På några dagar erhöll Napoleon ingen tidning från Vandamme, och orolig deröfver samlar han 60,000 man, sätter sig i spetsen för dem, och bryter opp, i afsigt att gifva ett afgörande slag. Fienden skulle befunnit sig emellan hans eld och Vandamme's. Arméen är i full marsch: knappt har en timme förflutit innan Napoleon stadnar, ger order, och arméen återvänder med honom till Dresden.

Samma afton sade han till Grefve D...
 "Det har gjort er bestört att se mig genast vända om; jag hade i morse ätit en klyfta hvitlök; jag kände rörelser i magen, och jag ville icke ge arméen ett spektakel genom min indigestion."

Den corps Vandamme anförde blef aldeles förstörd. Detta nederlag medförde förlusten af bataljen vid Leipzig, och från det ögonblicket var krigets utgång icke mer osäker.

Således har en hvitlöks-klyfta kanske frälsat Europa, och aldrig torde en större händelse hafva berott af en mindre orsak. Men en högre makt styrer allt med en osynlig hand. Man ser rörelsen, driffjedren är dold. Menniskans högmod skulle icke finna någon gräns, om de stora upptäckterna, om de stora hvälvingarne syntes endast bero på hennes snille och hennes vilja.

Det nya Abdera.

(Fortsätt. från N: 6.)

"Vi inträdde i ett stort hus, byggt med smak, men temligen förfallet. Den första salen som öppnades var egnad åt arkitekturen, och jag trodde de unga Artisterna sysselsatta med modeller till Tempel och andra byggnader, dels i Grekisk, dels i Götisk styl; men huru bestört blef jag icke då jag såg dessa modeller vara af socker och bakverk; i rummet nästintill bildades figurer af samma ämnen, och de unga målarne, i tredje salen, sysselsattes att måla sockerbrön, karameller och dylikt; likväl fick man här se åtskilliga porträtter, några rullgardiner, en och annan eldskärm, snusdosor och dylikt. Min följeslagare var allt för artig att icke upplysa dessa besynnerligheter. Ni finner konstnärerna använda sina talanger på ett sätt, som synes ovärdigt för dem själva och för konsten, sade han, men er bestörtning skall upphöra när ni får veta, att det är endast härigenom de existera. Fordom voro konstnärerna, i hvar sitt yrke, uppmuntrade och understödde af de stora och rika; men ni bör hafva anmärkt att den största delen af vår lyx för det närvarande består i mat, och att man föga mer har några känslor för det sköna då det icke är förenadt med en njutning för magen. På den tiden man åt för att lefva hade man alltid tillgångar att kunna betala ett konst- arbete, på ett sätt som icke förnedrade Artisten till handverkare; sedan man börjat lefva för att äta

har naturligtvis en indragning skett i andra utgifter, och dessutom är tiden alltför otillräcklig att besöka konstnärernas Ateliers. Det är endast sedan den första hungren är stillad, som man har tillfälle att låna sin uppmärksamhet åt deras arbeten, ehuru de, äfven då, kanske aldrig skulle komma i betraktande om de icke tillika, på ett fysiskt sätt, förnöjde smaken. Förhållandet är det samma med våra målare. De göra sig kände genom den talang de visa på karamell-papperen, och sedan artisten först blifvit känd kan han alltid hoppas att få annat arbete, hvarpå ni här finner bevis. Icke sällan händer väl att kärlek för konsten förmår unga svärmare att trotsa tidehvarfvet och egna sig åt sådana arbeten, som de tro skola bereda deras odödlighet; men nödvändigheten tvingar dem snart att komma hit tillbaka, sedan de funnit huru stor skildnad det är emellan den förtjenst som blott existerar i inbillningen och den som inflyter i kassan. Det är likväl icke endast målare som på detta sätt förskaffa sig namnkunnighet; kompositörer och poëter bruka samma medel för att vinna samma ändamål. Jag har känt en ung man, som sökte en befordran, hvartill han ägde fullkomlig skicklighet, men föga hopp. En af hans gynnare anställde derföre en stor måltid, han sjelf författade en Ode, till en betydande persons beröm, och lät trycka den på små stycken af Velin-papper hvare karameller inlades; härigenom gjorde han sig känd, emedan äfven de som eljest aldrig läste hvad som trycktes, fingö nu ett begrepp om hans ta-

lang, och som de personer på hvilka hans befordran berodde voro just bjudne, var det ganska naturligt att ändamålet vanns. Man har sedan kallat detta sättet att söka sin lycka: *karamells vägen*.

Detta bruk var så främmande för mig att jag ej kunde gilla det; men min vän öfvertygade mig att det fanns ett system för sättet att äta, och ett annat för sättet att gifva mat. Öfverallt, sade han, behöfver man människors biträde och tjänster; hos er springer ni er trött i deras trappor eller försummar er tid i deras förmak; hos oss annonserar ni blott en middag, och vid första vink komma de till er själva. Hos er är ni förlorad om ni råkat i någon vanhedrande affär, hos oss är allt repareradt med en middag, gifven åt några bland de Stora. Hos er behöfver ni starka skäl för att öfvertyga edra Domare om rättvisan af den sak ni försvarar; hos oss vinner man deras välvilja genom biträde af en god kock och en god vinkällare. I ert land, om ni har en son hvars lycka ni naturligtvis vill bereda, måste ni använda en ansenlig tid att göra honom känd af sina tillkommande förmän; ynglingen framkommer blyg, vågar sig knappt några steg ifrån dörren i den förnåma Herrens arbetsrum, framräcker bäfvande de bevis hans lärare gifvit honom på hans skicklighet, och om han äfven har nog mod att obehindradt svara på de frågor som göras honom, vågar han åtminstone icke sjelf göra några; hos oss sätter ni pojken vid bordet eller kanske vid sidan af Hans Herr-

lighet, de dricka i kapp, spela kanske om aftonen tillsammans, och om gossen, som är ganska sannolikt, skulle förlora en anseelig summa till den store Herren, kan ni vara säker att denna summa återkommer med mångfaldig vinst. Ni bör påminna er, att för allt hvad man gör här i världen ligger en viss egennytta till grund, den är endast mer eller mindre förfinad, och beror på allmän eller enskilt opinion om det rätta. Hos oss anser man för den högsta ära att lysa, och för den högsta sällhet att njuta; men man vill endast lysa för ögonen och man vill hufvudsakligen njuta med gommen; detta har blifvit rådande begreppet, och allting måste väl rätta sig derafter. Om således en person visar att han förstår och vill *gifva* mat, måste ju de som äta hos honom bidraga dertill att han *förtjenar*, ty de sätta honom derigenom i stånd att gifva mer; den som på en afton kan spela bort mer än han äger i årlig lön måste ju, af dem som vinna, rekommenderas till bi-inkomster, så att han ännu en afton kan spela; och på detta sätt står det ena alltid i sammanhang med det andra, så att när man blott fuunit de driffjedrar som sätta Maskinen i rörelse, kan man utan svårighet förklara verkningarne af hvart enskilt hjul." —

Läsaren torde af detta lilla utdrag finna huru sällsamma Ny-Abderiterna äro. Några flera ställen ur denna resebeskrifning skola vid tillfälle meddelas, emedan dessa seder göra en så besynnerlig kontrast emot våra.

Michael Angelo's Begräfning.

(Ur Thomas's Essai sur les Eloges.)

Bland alla nyare Nationer hafva Italienarne kanske varit de, som visat den största ära åt sina berömda män. Der, lika som annorstädes, har snillet hos den lefvande stundom blifvit straffadt för den ryktbarhet det vunnit: men ofta har det också erhållit lysande belöningar, och alltid, efter den förtjente mannens död, har man varit frikostig med statyer, mausoléer och äreminnen. I sextonde seklet isynnerhet såg man en mängd af arbeten, ämnade att förvara namnen af alla berömda Italienare. Hvar stad, hvart land ville hafva en lista på sina store män. Skalder, målare, skulptörer, filosofer, lärda i de gamla språken, häfdateknare, statsmän, alla hafva fått sin lott af odödligheten, i några rader skrifne under deras namn. Det är sannt att denna odödlighet har stundom varit något dunkel. De loftal hvarmed man hedrar sina samtida äro likasom ett slags traktater hvilka det närvarande seklets fäfänga avslutar med de sekler som skola komma, och hvilka efterverlden icke alltid ratificerar. Men den ära som visas åt verkliga store män har rätt att väcka alla tiders deltagande. Sådan var den man gaf åt Michael Angelo's minne, och som tillika målar hans tidehvarfs och hans fäderneslands entusiasm för konsterna.

Denne ryktbare konstnär var död i Rom, och Päfven ville med största ståt låta begräva honom i St. Peters Kyrka, hvilken han med

sitt snille hade bidragit att försköna *). Men hans fädernesland Florens kunde icke förmås att afstå hans lik. Man viste att detta icke skulle utlemnas, och ingen annan utväg återstod än att borttröfva det. Man gjorde derföre en sammansvärjning att bemäktiga sig hans kropp, på samma sätt som man flera gånger gjort för att bemäktiga sig en stad; och företaget lyckades. Förgärlves blef den Romerske Fursten uppbragt; Florentinarne försvarade modigt sina rättigheter. Då man nalkades med liket gick allt folket i Florens emot det: knappt kunde processionen, tränga sig fram. Man satte det i den förnämsta Kyrkan, tills anstalterna för begrafningen voro i ordning. Kanske har aldrig någon Regents lik blifvit så hedradt. Man uppreste en Catafalque, dekorerad med statyer, sinnbilder och målningar. Hela Kyrkan och åtta Kapell voro dekorerade med samma prakt. Man hade der föreställt de mest intressanta händelser ur hans lefnad. Man såg honom skickad som sändebud till Julius II; bemött med den största aktning af alla prinsar af Mediceiska huset; talande med Påfvar och sittande vid deras sida, under det Kardinalerna och hoffolket stodo omkring; öfverhöpad med hedersbetygel-

*) Man hade då kunnat sätta på hans graf samma inscription, som man i London satte på den arkitektens (Wren) hvilken bygde St. Pauls Kyrka, och som der blef begrafven. Man har endast i stenen huggit hans namn och dessa ord: Si monumentum quaeris, circumspice. (Om du söker en minnesvård, så se dig omkring.)

ser i Venedig, der Republiken och Dogen skickade att komplimentera honom vid hans ankomst. Man såg honom i sin skola, likasom i ett Tempel, omgifven af barn och ynglingar, som framräckte åt honom sina försök; och honom, som, lik en Gudomlighet, upplifvade dem med gnistor af sitt snille. Denna dekoration förskönades af flera figurer. Det eldiga Snillet med utslagna vingar; en mild och alfvarsam Minerva, som förenade smaken med stoltheten; den granskande Etuden i ett verksamt lugn; den lätta Proportionen utmärkt genom en af Gracerna; Michael Angelo's själ, under bilden af en himmelsk Genius, som uppsteg och tycktes förlora sig i ljusstrålar; längre bort Afunden omgifven af ormar, med en huggorm i handen, förgäfves sökande att utgjuta sitt gift öfver äran; och Hatet, fängsladt, sträfvande med liarm att uppresa sig, men återfallande på sina bojar. Emedlertid sväfvade ryktet öfver kistan och tycktes föra Michael Angelo's namn och ära till kommande sekler.

Sådan var en del af denna dekoration, som var verkställd af de skickligaste Målare, Skulptörer och Arkitekter i Toskana. Begrafningen firades med en deremot svarande prakt. Man hade infunnit sig dertill ifrån alla kanter i Italien: det var en fest för talangerna och konsterna, som firades af erkänslan. Dekorationen var likväl endast gjord för begravningsdagen, och man uppreste sedermera en mera varaktig Mausolé, hvartill Stor-Hertigen skänkte marmorn. Denna Mausolé är ännu i behåll, men

de verkliga ärestoderna öfver Michael Angelo äro hans arbeten, och isynnerhet den ryktbara kupolen i St. Peters Kyrka. Florentinarnes afundsjuke, som icke unnade Rom att behålla hans stoft, har icke kunnat bortföra denna minnesvård; och om hans fädernesland äger hans graf, förvarar Rom, der han utfört sina mästerstycken, hans snille.

Varieteter.

På en af de fester, som i Wien under Congressen varit gifne, har man äfven föreställt Taflor af lefvande personer. Inrättningen har varit så gjord att fem särskilda taflor på en gång visat sig: en stor i midden och tvenne smärre på hvardera sidan. De större taflorna föreställde först *Darii Tält*, efter en målning af Le Brun, med tolf personer; sedan *Sömmerskorna* af Guido Reni, med åtta personer, och slutligen *Maximilian I:s sammankomst med Maria af Burgund i Gent*, efter en målning af en ung berömd Historie-Målare i Wien, med tretton personer.

En Professor Neimeyer har på tyska öfversatt *Le Cid* af Corneille; men trodt sig förbättra originalet derigenom att han låter *Cid* dö.

I Paris, har man redan på lång tid nästan icke utgifvit någon ny musik, utom några *Potpourris* och *Romancer*. I Tyskland deremot, så

mycket mer. De mest utmärkta nya stycken, för Forte Piano, äro af *F. Ries*, *Steibelt*, *C. T. Moritz* och *F. Schneider*. En Sång-bok för Barn hvartill musiken är komponerad af *G. W. Fink* berömmes mycket. Man har dessutom fått 6 Sånger med accompagnement för Piano Forte af *A. v. Lehmann*; 6 Sånger med accompagnement för Cittra, af *I. H. C. Kampf*; en Klaverskola af *Cramer* och Duetter för Fleut af *Krasinsky*.

Det händer stundom att i kulisserna förefalla uppträden, mycket löjligare än de som komma på teatern. Icke längesedan inträffade ett dylikt på Operan i Paris. En sveitsisk soldat var ställd som vakt vid en liten dörr åt teatern, med tillsägelse att icke släppa in någon. Mlle Gosselin, som dansade i Balletten, hade under entre-akten gått ut genom denna dörr, och ämnade sig tillbaka, några minuter innan hon skulle in på scenen, men Sweitsaren nekade att släppa henne in. Förgäfves invänder hon att hon spelar i pjesen, förgäfves vittnar hennes kostym om sanningen deraf, soldaten är obehaglig och hennes envishet gör honom ond. Bullret ditkallar slutligen Mlle Gosselins kamrater, men de förmå lika litet att rygga hans lydriad för sina order. Redan ger orkestern tillkänna Ballettens inträde då lyckligtvis Officeren kom, och med ett ord upplöste denna kulliss-intrig.

En gammal Gumma i Paris, som på sin ålderdom fann ett särdeles nöje att drifva gäck med sina snåla arvingar, har fortsatt detta

gäckeri äfven längre än hon lefde. I ett testamente, som icke för än några år efter hennes död skulle öppnas, hade hon förklarad, att hon under revolutionen låtit innura i väggen af ett litet rum, som hon då bebodde, en anseelig summa penningar. Gatan, huset och stället voro bestämda. Så snart arfvingarne erhållit denna upplysning skyndade de till husägaren, och efter några tvister om rättigheten till arfvet, måste de deponera hvad ägaren ansåg svarande emot den skada de skulle göra på rummet. Här efteringo de söka. En hel mur blef nedrifven och de funno — ingenting.

En underrättelse om de stycken som på teatrarne i Paris blifvit spelte 1814, är efter vanligheten utgifven, under namn af *Annuaire dramatique*. Operan har gifvit få nya, och dessa utan framgång; *Alcibiade solitaire* har gjort rätt för sin littel, och *Pelage*, som man behövt åtta månader att inöfva, har ej bibehållit sig längre än åtta dagar. *Castor & Pollux* har blifvit åter upptagen. — *Théâtre Français* har framkommit med 5 nya arbeten, hvaraf endast *L'Hotel Garni* bibehållit sig, och af 7 gamla, som åter upptagits, hafva fyra misslyckats. — *L'Opéra Comique* har, bland 12 nya stycken, haft två eller tre som vunnit bifall; de bästa äro *Joconde* och *Jeannot & Colin*. De gamla, som blifvit upptagna, hafva åter måst öfvergiftvas. — *Odéon* har frambragt 21 nya pjäser, hvaraf endast *Le Discret malgré lui* vunnit en förtjent framgång. — *L'Opéra Buffa* har haft 5 nya. — *Théâtre du Vaudeville* har drifvit an-

talet af nyheter ända till 27, hvaraf likväl femton tillfällighets-pjeser. Af alla desse hafva två Komedier upplefvat årets slut. — Af de 21 nya stycken, som på *Théâtre des Variétés* uppförts, hafva två, genom Aktörernas förträffliga spel, bibehållit sig, — *Théâtre de la Gaîté* och *l'Ambigu-Comique* har hvardera gifvit 12 nya stycken, och hvardera haft ett som bibehållit sig. — *la Porte Sainte Martin* gaf endast en eländig Melodram. — Antalet af de nya pjeserna går till 112, när man inberäknar de så kallade Taflor som visats på *Le Cirque Olympique*; men Teaterns Sånggudinnor hafva icke vunnit på denna rikedom.

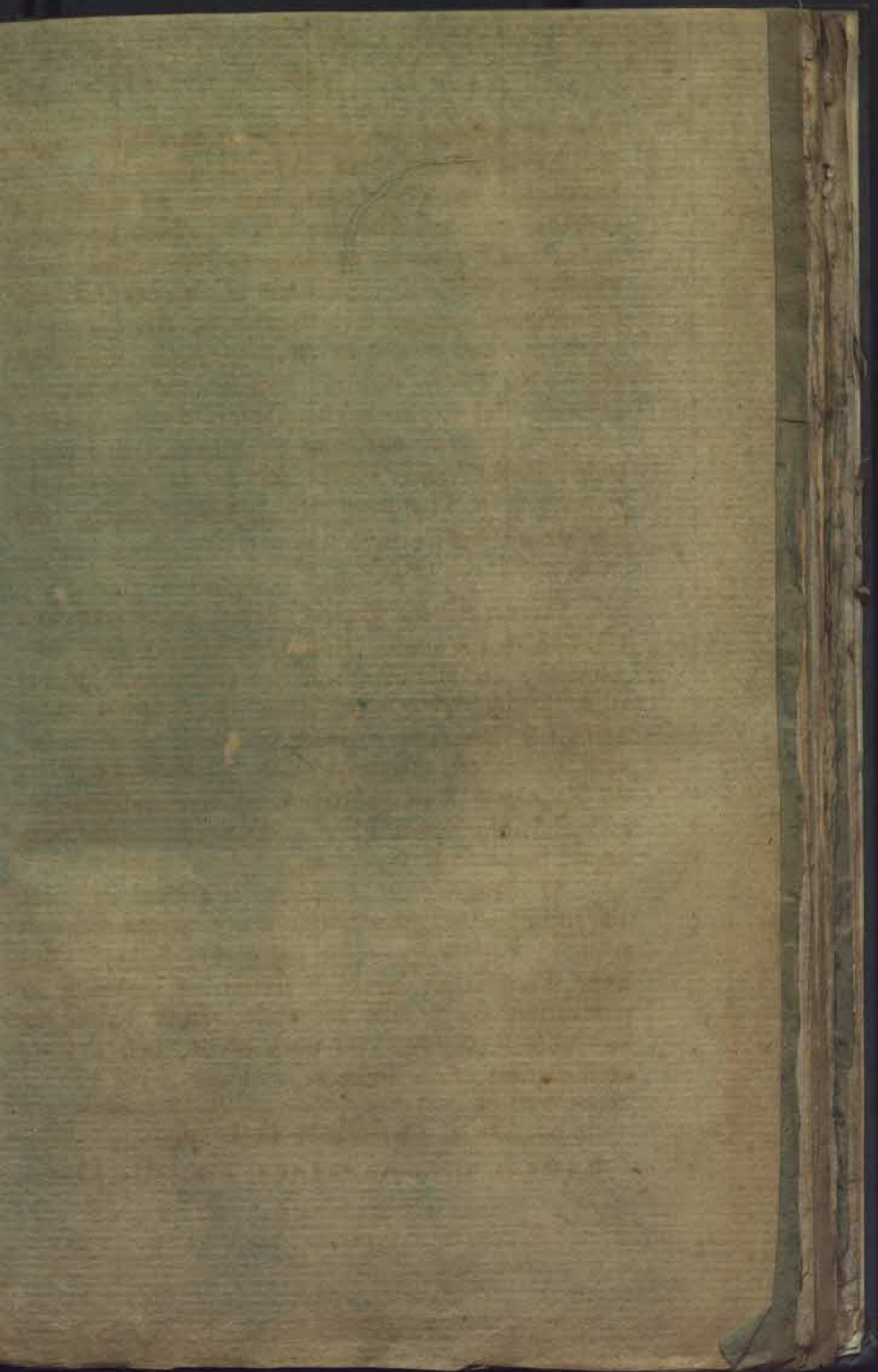
Nya Franska Skrifter.

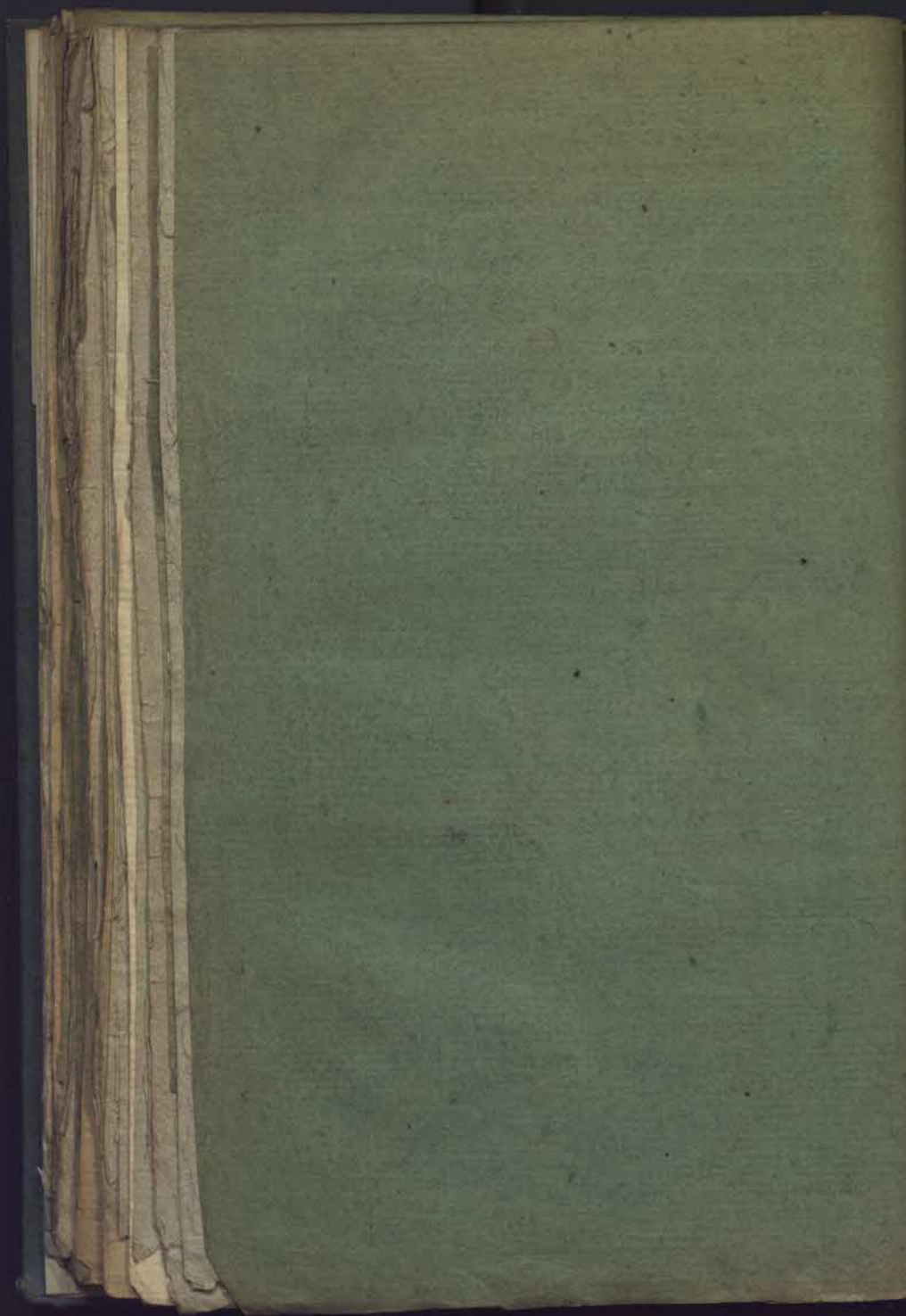
Herr *Charles Lacretelle* har utgifvit Frankrikes historia under Religions-krigen, och Herr *Lemaire* en Historia om de fiendtliga inbrott som skett i detta rike, ifrån dess äldsta tider ända till våra dagar. Herr *Michaud de Villette*, som börjat en Historisk och resonnerad Tassa af Napoleon Buonapartes krig, har nyligen utgifvit Andra delen deraf. Den innefattar hela expeditionen till Egypten.

Af *Biographie Universelle* hafva 11. och 12. tomerna utkommitt, och kosta tillsammans ifrån 14 till 48 Fr. efter papperets finhet. Till hvar Tom säljas särskilda häften af omkring 30 porträtter, för 4 å 6 Fr. Ett enda exemplar har blifvit afdragit på pergament, och kostar, med figurer, 600 Francs.

S T O C K H O L M,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

JOURNAL

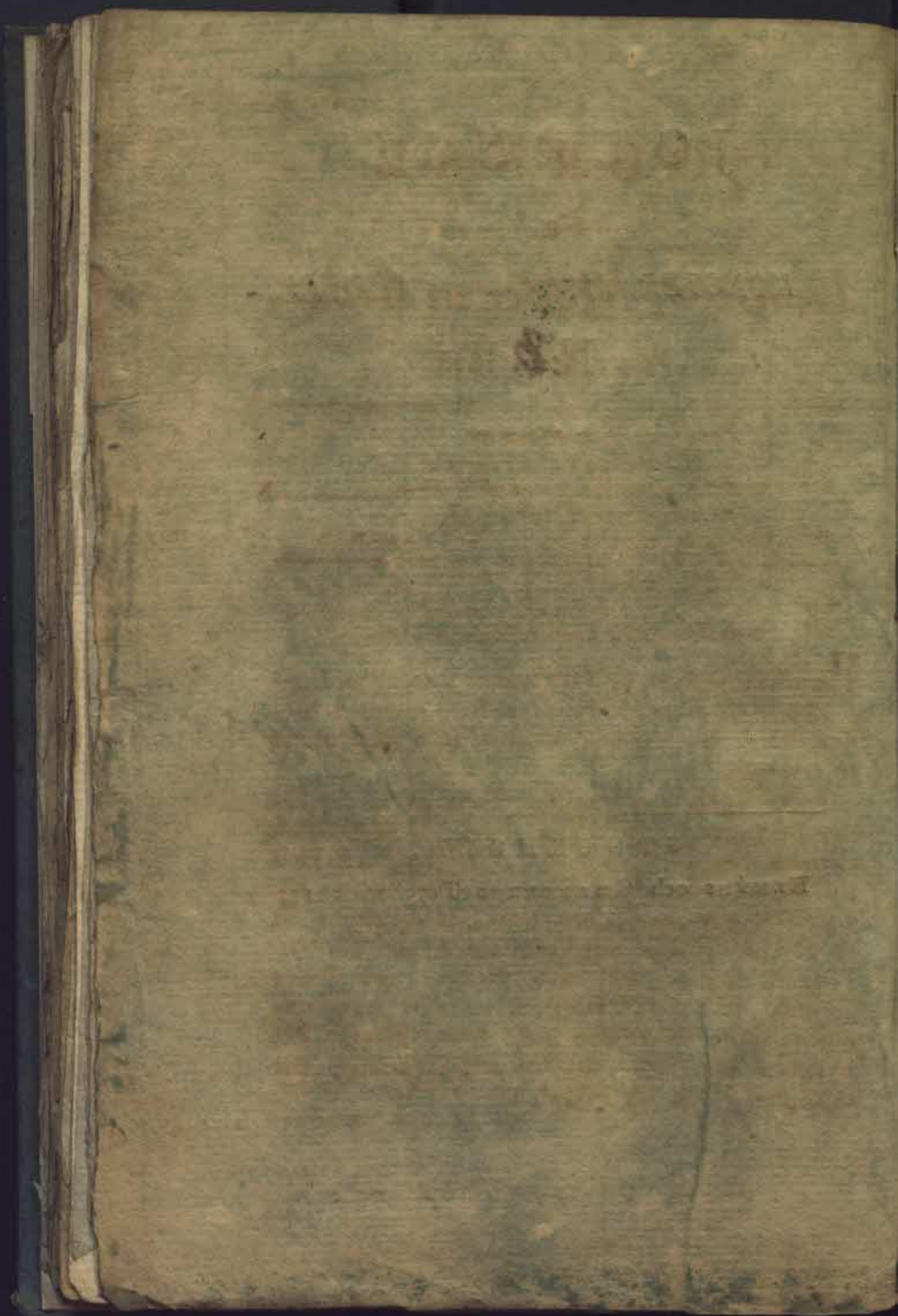
för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 8.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmångatan.

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 8 Mars 1815.

Om lag och vana skyddat har
 Min rättighet — stor sak i andras!
 Och om min Gångst af ingen blandras
 Så har jag rätt till hvad jag tar.

STENHAMMAR.

Vedergällningen.

Berättelse från Franska Revolutionen.

Bland de många, så väl glada som sorgliga, händelser, hvilka under Franska Revolutionen tilldrogo sig, är följande kanske icke den minst intressanta.

År 1782 blef en liten flicka af 10 års ålder bortröfvad från sin far, som var postmästare icke långt ifrån Ypern i Flandern, och förd till Paris. Den skurken som förfört henne öfvergaf henne snart, och hon blef upptagen af en Enkefru, som var välmående och barnlös. Flickan, som jag vill kalla Pauline och hvars göromål i början voro att hjälpa kammarpigan, intog snart den goda frun, genom sitt hyggliga utscende, sitt naturliga behag, sitt espiëgeri, och sin qvickhet.

Godheten öfvergick innan kort till vänskap, derefter kom ömheten, och snart kunde en mor icke högre älska sitt barn än Pauline var älskad. All omsorg användes nu på hennes uppfostran. Jag tror just icke att man gaf henne många principer, men hon fick desto fler talanger. Pauline förstod konsten att inställa sig, hvaraf man dömde att hon hade det bästa hjerta: barndomens skalkaktighet är en slöja under hvilken man icke alltid ger nog akt på hvad som gömmes. Man trodde då att naturen hade gjort tillräckligt för Paulines hjerta, och bekymrade sig föga derom, men desto mer att förskaffa henne behag. Inom kort tid kunde hon dansa, sjunga, spela och rita så att få kunde jämföras med henne. Jag vet icke om hon ej till och med, efter sina vänners berättelse, gjorde vers. Med ett ord, Pauline blef en fullkomlig flicka, och utom revolutionen, som icke alltid skonat de väl uppfostrade och förstört många gummors uppfostrings-principer, skulle Pauline blifvit sin välgörarinneas arfvinge, och kunnat göra ett giftermål, som icke varit att förmoda för en postmästare dotter, hvilken vid tio års ålder blifvit bortröfvad af en liderlig tjugearig yngling.

Allt gick bra ända till 1792: men andra intressen än kärlekens aflägsnade småningom alla tillbedjare; några emigrerade, andre stupade, en del försvann, en del såg sina förhoppningar förstöras, och Pauline måste vänta att nya händelser förde nya älskare till henne; och hon väntade icke länge; ty hvar och en vet att i

all tideräkning följer 95 efter 92: 1795 inträffade således. Det undföll icke herrar Sansculotter att Paulines beskyddarinna var rik. Arresterings-order, försegling, dom och allt det öfriga fordrade icke lång tid, och Pauline befann sig i ett hus der allt var försegladt, med sin skönhet, sina talanger, och (i parantes) med sitt elaka hjerta, som snart tröstade sig öfver hennes enda väns död.

Det hände — hvad som icke var sällsynt — att raskt folk från Kommittéen, i öfvertygelse om sin rätt att ärfva hvem som helst, kommo en natt att uppbryta sigillerna. En vacker röfvare, i sitt trettionde första år; fem fot, sex tum, med Herkuliska polissonger, svarta ögonbryn, muskler som teknades under de stora pantalongerna, var den lycklige verkställaren, som i kraft af sin fullmakt — den han ej kunde läsa, gifven af personer — hvilka ej kunde skriva, inträder i huset; bryter förseglingen, stöter opp dörrar, öppnar skåp, byråer och lådor, letar öfver allt och lägger sig till hvad han finner af värde. Under det han plundrar kommer Pauline. Han ser på henne; och hon förtjente att ses. Olyckligtvis är icke röfvaren alltid kärlekens fiende. Man talas vid, man förklarar sig, man berättar hvarannan. Ifrån hvad land? Af hvad händelse? Än Ni? Än Du? — ty det var under denna tid af revolutionen man kallade hvarandra Du — Slutligen erinrar man sig; ideerna sammanstämman; man har sett hvarannan någonstädes: Hvar då? Jag vet inte. Huru gammal är du? Än ni? Jag, så

mycket. Jag, så mycket. Man jemför tiden. Jag var tio år. Jag var tjuge. Det är han. Det är hon. Med ett ord det var hennes förförare. Elfva år mer på en äfventyrarens panna och elfva år mer på en skönhets bröst gör en betydlig skildnad i utseendet. Hvad han tio år förut icke brydt sig om, hvad hon tio år förut icke förstått att värdera kändes nu ömsesidigt. Kärleken talte. När kärleken talar måste man lyda. Ni vet det min läsare, för min del tror jag det.

Revolutionsmannen tillät utan svårighet Pauline att dela det arf som han tillegnat sig. Man förstod hvarannan och snart var ett giftermål uppgjort efter de republikanska formaliteterna. En genom revolution vunnin lycka, hvilken som man vet är icke alldeles äkta, liknar de flesta batarder deruti att hon blir skönare i den mån hon växer. Man begagnade alla de tillfällen, som yppade sig, att förtjena penningar, och inom kort tid var man millionär. Men oro, men bekymmer, rykten om en räffst, fruktan att nödgas ge tillbaka; alla dessa ormar som man kallar förskräckelser, som hastigare än blixten smyga sig in i de mjuka alkoverna, och vid de minsta anledningar uppfylla hjertat med fasa, plågado den rike mannen. Han uppgör sin plan. Han talar derom med Pauline. Min sköna, sade han, jag ser icke mer än en utväg att bringa vår egendom i säkerhet. Vi måste låtsa att skiljas åt. Du skall återbegära af mig åtta hundrade tusen livres, som jag erkänner att hafva fått af dig. Dessa måste återställas. Jag gör det. Sedan